

A GÉPÉSZMÉRNÖKÖK TÁJÉKOZTATÁSI IGÉNYEI

Szabó György

Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ

A hatékony tájékoztatási szolgálat egyik előfeltétele a változó dokumentációs igények ismerete. Tisztában kell lennünk azzal, hogy az elmélet és a gyakorlat különféle területein tevékenykedő szakemberek mikor mi iránt érdeklődnek, milyen mértékben elégíthetik ki öntevékenyen érdeklődésüket és miben lehetünk mi a segítségükre, hogyan tárhatjuk fel a legértékesebb információt részükre.

Az információs igények nemcsak az időben változnak, hanem szakterületenként, iparáganként és természetesen országonként is különbözők lehetnek. Más jellegű információt igényel a fizikus és mást a mérnök, más forrásokból keres választ kérdéseire a villamosmérnök, a gépészmérnök, az építész. Kétségtelen, hogy minden szakember elsősorban a maga szűkebb területén akar tájékozódni, és hogy munkájával kapcsolatban a határterületeken és az alaptudományok területén is szüksége lehet információra. Ezen az általános megállapításon belül azonban kisebb-nagyobb különbségek lehetnek a részletkérdésekben.

Az információ ebben az értelemben azokat az ismereteket jelenti, amelyek közlés, tájékoztatás útján jutnak el a címsethez, és amelyeknek birtokában az illető előbbre jut munkájában. Annál értékesebb az információ, minél közelebb viszi a címzettet kitűzött céljához. /Ilyen meghatározásokat közöl a KGST keretében kiadott nyolcnyelvű tájékoztatási szótár/ is, de az információ fogalmának értelmezése után hibásan adja meg az információ szó magyar fordítását. /Nem szabad azonban arról sem elfeledkeznünk, hogy a tájékoztató szolgálat végeredményben dokumentumokat bocsát a megrendelők rendelkezésére, tehát, hogy a közölt információ felhasználhatóságát a kérdéses dokumentum szövegének érthetősége és ábraanyaga is befolyásolja.

Hogy értékes információt tárhassunk fel, nemcsak a szakirodalomban kell tudnunk jól tájékozódni, hanem a felhasználók körében is; ismernünk kell ügyfeleink feladatait, gondolkodásmódját, helyzetét, érdeklődési körét. Ha azonban figyelemmel kísérjük a szakfolyóiratokban és a legújabb könyvekben tárgyalt kérdéseket, hasáink és a velünk kapcsolatban álló országok gazdasági életének alakulását, nagyjából már tisztában lehetünk azzal, általában mi érdekelheti a szakembereket. A megrendelt témafigyelések, irodalomkutatások, fordítások és hasonló szolgáltatások alapján sokat megtudhatunk ügyfeleink érdeklődési köréről, feladatairól, de semmit sem tudunk meg azokról,

akik még nincsenek ilyen kapcsolatban velünk. Személyes ismeretségek révén egyes részletkérdésekben is tájékozódhatunk, bár ilyen lehetőségeink nagyon korlátozottak. Úgyesen megszerkesztett kérdőívek szétküldésével és a beérkező válaszok reális feldolgozásával részletesebb, átfogóbb és konkrétabb képet kaphatunk esetleg az egész piacról, amelyen árunkkal, az információval kereskedni akarunk.

Az ilyen kérdőíves eljárás hatékonyságát érzékelteti és a gépészmérnökök információs igényeiről tájékoztat a következőkben ismertetett felmérés.

A brit könyvtárak szövetsége, a Library Association, 1966-ban megvizsgálta az Egyesült Királyság tudományos könyvtárainak szolgáltatásait. A helyzet megítéléséhez ismernie kellett az információs igényeket, és mivel a gépészmérnökök igényeiről nem álltak rendelkezésre megfelelő adatok, kérdőívek útján mérte fel a helyzetet. Az Institution of Mechanical Engineers /Gépészmérnökök Szövetsége/ tagjai körében végezték el a felmérést. Összesen 5000 kérdőívet küldtek szét, és a kitöltve visszakapott 2702 kérdőív adatainak feldolgozása után részletesen beszámoltak az eredményekről.^{2/} Ez a beszámoló rávilágít a gépészmérnökök információs igényeinek sajátosságaira, és - jól lehet a brit viszonyokra vonatkozik - néhány hasznos következtetést is is levonhatunk belőle.

A kérdőív fordítását és az egyes kérdésekre megadott válaszok összesítését e cikk függeléké tartalmazza.

Az első kérdések eredményeinek összesítéséből kitűnik a megvizsgált minta összetétele, vagyis az, hogy a kérdéses gépészmérnökök, akik visszaküldték a kérdőívet, milyen korcsoportokhoz tartoznak, milyen iparágakban, milyen vállalatoknál és milyen munkakörökben dolgoznak. Az életkor függvényében kissé változik a munkakörök százalékos aránya: a fiatalok nagyobb százalékban vesznek részt a kutatásban és a fejlesztésben, az idősebbeknek viszont majdnem a fele vezető állású.

A leggyakrabban igénybevett dokumentumfajták, amint az az 1. táblázatból látható, a munkaköri beosztástól is függenek. A tudományos és műszaki folyóiratokat, a monográfiákat, a referáló lapokat és a kutatási jelentéseket nagyobb százalékban olvassák a kutatók, míg a gyári adatlapokra és prospektusokra, a kézikönyvekre, a szabványokra és a gazdasági folyóiratokra főképpen azoknak a gépészmérnököknek van szükségük, akik tervezéssel, vizsgálatokkal vagy karbantartással foglalkoznak. A szabadalmi leírásokat és a kongresszusi beszámolókat feltűnően kevesen veszik igénybe. A sorrend a következő:

tudományos és műszaki folyóiratok	63,0 %
gazdasági és kereskedelmi lapok	54,2 %
kézikönyvek	44,3 %
monográfiák, tankönyvek	40,5 %
brit szabványok	35,5 %
gyári adatlapok, prospektusok	27,4 %

Összefoglaló beszámolókat tartalmazó folyóiratok	26,4 %
kutatási jelentések	22,5 %
referáló folyóiratok	14,9 %
kongresszusi közlemények	10,3 %
szabadalmi leírások	5,7 %
egyéb	11,0 %

A szabadalmi irodalom elhanyagolásának a beszámoló szerzői szerint több oka lehet: a gépészmérnökök nem sokra becsülik a szabadalmi leírásban rejlő információ értékét; nincs alkalmuk tudomást szerezni a szabadalmak tartalmáról; nehezen jutnak hozzá a szabadalmi leírásokhoz.

A szabadalmi védelem, amint ismeretes, elvileg a feltaláló és a társadalom együttes érdekeit szolgálja: a feltalálót megvédi egy időre az utánozótól, de a védelmi idő lejártá után közkinccsá teszi a találmányt. Ezért a feltalálónak a szabadalmi törvények szerint olyan leírást kell közlése, hogy ennek alapján az ún. szakértő önállóan is előállíthassa majd a találmány tárgyát. A valóságban azonban ez a leírás jogászok részére készül, stílusában és nyelvezetében lényegesen eltér a szokásos műszaki cikkektől és beszámolóktól, s valószínűleg ezért is idegenkednek tőle a mérnökök.

Feltűnő a kongresszusi közlemények népszerűtlensége is. A beszámoló szerzői ezt asszal magyarázzák, hogy az ilyen közlemények rendszere szerint késve jelennek meg, nehezen szerezhetők be, a jelenlegi referáló szolgálatok nem dolgozzák fel őket, nagyrészt elvesz a bennük lévő információ.

Ebből a szempontból nálunk valószínűleg más a helyzet. Szakkönyvtáraink általában beszerzik a gyűjtőköriüknek megfelelő kongresszusi közleményeket, és referálóink az ilyen jellegű anyagot is feldolgozzák. Az is igaz azonban, hogy a könyvkatalógusokban néha alig lehet megtalálni ezeket a kiadványokat, és hogy olvasottságuk mértékéről nincsenek adataink.

Érdeemes megfigyelni, hogy a szakfolyóiratok rovatai közül melyek a legnépszerűbbek a különféle beosztású gépészmérnökök körében /2.táblázat/. Az összesített eredmények szerint /a B.l. kérdésre adott válaszok százalékos arányában/ ez az értéksorrend alakul ki:

új berendezések	68,3 %
szerkezeti megoldások	60,9 %
anyagok	59,8 %
hirdetések	57,4 %
üzemvitel	52,2 %
összefoglalások	42,9 %
fejlődési áttekintések	38,8 %

eredeti kutatások	30,2 %
oktatás, továbbképzés	26,9 %
álláshirdetések	24,4 %
szakmai hírek	23,6 %
levelezés	17,8 %
szerkesztői kommentárok	8,1 %
technikatörténet	4,4 %

Itt a hirdetések előkelő helye a legfeltűnőbb. Az új berendezéseket, gépeket, készülékeket és alkatrészeket ismertető hirdetések tömören összefoglalják a gyártmány előnyeit, fontosabb jellemzőit, rendszerint fényképekkel is érzékeltetik a szerkezeti megoldásokat, tehát szinte pillanatok alatt sok értékes információt közölnek az olvasóval, márpedig az nagyon fontos, hogy minél rövidebb idő alatt minél többet lehessen megtudni a dokumentumból. A műszaki tájékoztatásban ezt a területet mind ez ideig még nem sikerült feltárni, hiszen a hirdetések mint dokumentumok egyrészt nehezen kezelhetők, másrészt hamar elavulnak.

Az új létesítményekről és berendezésekről szóló cikkek a legközzelfoghatóbb eredményekről számolnak be; érthető, hogy az első helyre kerültek. Nagyon sajnálatos viszont, hogy éppen a technikatörténetnek jutott az utolsó hely, és könnyen lehetséges, sőt valószínű is, hogy nálunk is ilyen kevés kolléga érdeklődik iránta, pedig a múlt ismerete megkönnyíti a jelen megértését.

A kérdőív A.12. kérdésére adott válaszokból kitűnik, milyen fontos szerepet játszik a gépészmérnökök tájékozódásában a személyes kapcsolat és a vállalati /intézeti/ belső dokumentációs szolgálat. A szóbeli közlések jelentőségére egyébként a B.8. kérdés megválaszolása is rámutat, de a külső /országos/ tájékoztatási szolgálatok igénybevételeiről csak a referáló folyóiratokra vonatkozó adatok árulnak el valamit. Ebből arra lehet következtetni, hogy elvileg még lényegesen bővíthető volna a központosított tájékoztatási szolgálatok piaca.

Az angol mérnökök aránylag ritkán vesznek igénybe központi tájékoztató eszközöket, fordításokat általában nem igényelnek, beérik az angol nyelvű irodalommal, de ezen belül is szinte kizárólag csak brit folyóiratokat olvasnak. A B.10. kérdésre adott válaszok szerint csak 5,5 százalékukat érdekelné néhány idegen kiadvány, többnyire VDI- és DIN-előírás. Az erre vonatkozólag felsorolt kiadványok nyelvi megoszlása:

német	70,0 %
orosz	14,8 %
francia	5,0 %
svéd, holland, japán, olasz és cseh	jelentéktelen %-ban.

Hasonló eredménnyel jártak az Egyesült Államok-beli felmérések is, amelyek szerint az ottani gépészmérnökök szintén csak a belföldi

irodalmat olvassák.^{3/} Ennek a megállapításnak ellentmond az a tény, hogy az angolszász nyelvterületeken ma már sok fordítás készül, több szovjet folyóiratot hoznak forgalomba teljes fordításban, s az USA külföldről /pl. Indiából/ is beszerez angol nyelvű fordításokat.

A különféle szakemberek információs igényeit csak azonos körülmények között, lényegileg azonos kérdőívekkel és egyforma mintákon végrehajtott felmérések alapján lehetne megbízhatóan összehasonlítani. A beszámoló nyers összehasonlítást közöl arra vonatkozólag, hogy a vegyészek, a fizikusok és a gépészmérnökök milyen mértékben használnak egyes információforrásokat:

	Vegyészek	Fizikusok	Gépészmérnökök
szabadalmak	1	0	0
kutatási jelentések	1	1	1
referátumok	6	4	1
személyes kapcsolat	4	5	5
szemlék	7	6	3
tanulmányok	6	6	3
könyvtár, tájékoztatási részleg	4	5	5
kézikönyvek	3	3	4

A felsorolásban a számjegyek jelentése a következő: 0 = 0--5 %, 1 = 6--15 %, 2 = 16--25 %, 3 = 26--35 %, 4 = 36--45 %, 5 = 46--55 %, 6 = 56--65 %, 7 = 66--75 %. Az adatok különböző felmérésekből származnak, a megvizsgált mintákban a vegyészek és a fizikusok között több volt a kutató, mint a gépészmérnökök körében. Az összehasonlításból arra lehet következtetni, hogy a gépészmérnökök - különösen a termelőmunkában - nagyobb mértékben támaszkodnak a szóbeli közlésekre és a gyári kiadványokra, adatlapokra.

TANULSÁGOK

Hazai vonatkozásban több tanulságot lehet levonni a brit felmérésből. A gépészmérnököket nagyon érdeklik az új gyártmányokra vonatkozó adatok, ezért nagyobb súlyt kellene helyezni az ilyen jellegű információforrásokra, például a katalógusokra, gyártmányismertetőkre, a nemzetközi mintavásárok és ipari kiállítások beszámolóira. Mindenekelőtt azonban egy általános tanulságot kell levonnunk: feltétlenül szükségünk van valamilyen felmérésre, mert nem ismerjük eléggé helyzetünket. Nem tudjuk, hogy az iparban és a tudományos intézetekben mennyire ismerik és mennyire hasznosítják szolgáltatásainkat, nem ismerjük eléggé piacunk igényeit és felvevőképességét. Érdemes volna rendszeresen, talán öt évenként elvégezni egy ilyen felmérést, és az eredményeket szakterületek szerint is feldolgozni. Sokat segítené helyzetünk megismerése szempontjából a belső adatgyűjtés is, különböző szolgáltatásaink igénybevételének rendszeres elemzése.

DOKUMENTUMFAJTÁK IGÉNYBEVÉTELE

Dokumentumfajta	Általános vezetés	Műszaki vezetés	Kutatás	Fejlesztés	Gyártás
Szabadalmi leírások	5,4 %	7,3 %	11,2 %	11,0 %	1,3 %
Állami kutatási jelentések	8,7 %	12,6 %	35,8 %	17,5 %	5,4 %
Egyéb kutatási jelentések	8,0 %	11,0 %	33,6 %	12,0 %	4,7 %
Tudományos és műszaki folyóiratok	54,3 %	66,0 %	80,5 %	67,6 %	58,6 %
Gazdasági, kereskedelmi folyóiratok	56,7 %	61,0 %	36,6 %	55,6 %	56,0 %
Szakirodalmi szemléket közlő folyóiratok	25,7 %	27,4 %	30,6 %	31,4 %	28,0 %
Referáló és indexelő folyóiratok	11,0 %	14,8 %	41,0 %	16,5 %	20,6 %
Monográfiák, tankönyvek	16,3 %	31,0 %	65,6 %	41,1 %	26,0 %
Kézikönyvek	21,3 %	43,0 %	36,5 %	50,5 %	44,7 %
Adatlapok	12,0 %	25,4 %	18,6 %	26,2 %	21,3 %
Brit szabványok	19,7 %	36,7 %	18,6 %	32,6 %	34,0 %
Kongresszusi közlemények	10,3 %	11,1 %	29,1 %	11,0 %	33,3 %
Egyéb	7,0 %	12,0 %	11,2 %	12,3 %	8,7 %
A feldolgozott kérdőívek száma	299	648	134	309	150

Megjegyzés: Egyes mérnökök nem neveztek meg semmilyen dokumentumfajta-t, mások viszont többet is megneveztek, ezért az osszlopok végösszege nem 100 %.

MUNKAKÖRÖK SZERINT

Tervezés	Vizsgálat	Eladás	Karban- tartás	Oktatás	Egyéb	Összesen
4,3 %	1,8 %	2,2 %	-	1,8 %	5,1 %	5,7 %
10,7 %	12,7 %	2,9 %	1,6 %	13,7 %	15,3 %	12,5 %
8,1 %	10,9 %	3,7 %	-	10,2 %	10,2 %	10,0 %
57,4 %	60,0 %	61,3 %	59,6 %	82,7 %	44,3 %	63,0 %
50,0 %	41,8 %	69,3 %	63,9 %	46,7 %	43,5 %	54,2 %
22,5 %	23,6 %	19,7 %	24,5 %	34,8 %	21,0 %	26,4 %
14,2 %	12,7 %	8,0 %	4,2 %	18,5 %	13,7 %	14,9 %
60,0 %	34,6 %	19,0 %	30,8 %	90,0 %	32,6 %	40,5 %
68,4 %	47,2 %	24,1 %	57,4 %	33,2 %	32,6 %	44,3 %
51,3 %	32,8 %	23,4 %	26,6 %	16,6 %	16,7 %	27,4 %
54,0 %	49,0 %	15,3 %	18,1 %	48,5 %	31,1 %	35,5 %
6,1 %	1,8 %	5,1 %	6,4 %	18,0 %	13,0 %	10,3 %
1,2 %	18,2 %	11,0 %	5,3 %	6,6 %	19,6 %	11,0 %
507	55	137	94	167	138	2638

A SZAKFOLYÓIRATOK EGYES ROVATAINAK

Téma	Általános vezetés	Műszaki vezetés	Kutatás	Fejlesztés	Gyártás
Szakmai hírek	35,1 %	27,5 %	17,9 %	18,8 %	21,3 %
Szerkesztői kommentárok	17,4 %	7,6 %	5,2 %	5,2 %	5,3 %
Fejlődési áttekintések	40,5 %	41,3 %	47,7 %	38,8 %	37,3 %
Technikatörténet	4,3 %	2,2 %	7,4 %	3,2 %	0,7 %
Összefoglalások eredeti cikkekről	33,8	44,8 %	77,7 %	45,0 %	28,0 %
Levelezés	17,1 %	16,5 %	25,4 %	14,2 %	22,0 %
Önálló kutatások	16,8 %	26,3 %	78,5 %	39,8 %	15,3 %
Hirdetések	59,2 %	63,2 %	39,5 %	52,3 %	62,6 %
Szerkezeti megoldások	45,5 %	63,0 %	42,5 %	67,2 %	54,7 %
Üzemvitel	54,2 %	63,2 %	28,4 %	47,0 %	58,0 %
Anyagok	51,8 %	63,8 %	45,5 %	65,8 %	68,8 %
Új berendezések, gépek stb.	71,5 %	75,0 %	51,5 %	69,0 %	82,0 %
Oktatás, továbbképzés	45,8 %	28,1 %	18,7 %	11,0 %	32,0 %
Álláshirdetések	23,1 %	22,7 %	27,6 %	20,1 %	31,3 %

OLVASOTTSÁGA MUNKAKÖRÖK SZERINT

Tervezés	Vizsgálat	Eladás	Karban- tartás	Oktatás	Egyéb	Összesen
14,7 %	34,5 %	37,9 %	19,2 %	21,5 %	22,5 %	23,6 %
2,8 %	1,8 %	19,4 %	3,2 %	9,6 %	13,1 %	8,1 %
29,0 %	30,9 %	43,0 %	27,6 %	49,0 %	41,2 %	38,8 %
1,8 %	-	0,7 %	3,2 %	26,9 %	6,5 %	4,4 %
42,8 %	47,2 %	28,5 %	24,5 %	57,5 %	45,0 %	42,9 %
15,6 %	20,0 %	23,4 %	20,2 %	17,4 %	23,2 %	17,8 %
32,4 %	32,7 %	16,0 %	9,6 %	45,5 %	28,3 %	30,2 %
60,8 %	43,5 %	55,5 %	82,0 %	43,2 %	42,0 %	57,4 %
82,5 %	52,8 %	54,8 %	55,3 %	50,0 %	49,2 %	60,9 %
50,2 %	45,5 %	51,0 %	58,5 %	37,1 %	57,3 %	52,2 %
70,5 %	52,8 %	35,7 %	70,2 %	49,8 %	52,3 %	59,8 %
62,0 %	58,2 %	70,6 %	88,2 %	51,5 %	56,5 %	68,3 %
13,6 %	15,4 %	12,4 %	23,3 %	84,5 %	28,3 %	26,9 %
26,3 %	23,7 %	29,9 %	37,2 %	37,1 %	21,0 %	24,4 %

P Ü G G E L É K

A gépészmérnökök információs igényeinek felmérésére
összeállított kérdések

/a kitöltve visszaküldött kérdőívek összesített eredményeivel/

A

1. Életkor

30 évesnél fiatalabb	436	16,5 %
30-50 éves	1807	67,8 %
50 évesnél idősebb	419	15,7 %

2. Milyen iparágban dolgozik?

Érőműépítés	217	8,2 %
Energiaszolgáltatás	297	11,2 %
Ebből - gáz	32	1,2 %
villamos energia	130	4,9 %
atomenergia	135	5,1 %
Vegyipar	306	11,7 %
Gépjárműipar	185	7,0 %
Hajóipar	91	3,5 %
Repülőgépipar	221	8,4 %
Bányászat	34	1,3 %
Vas- és fémipar	113	4,3 %
Szerszámgépipar	83	3,1 %
Nyomdaipar	27	1,0 %
Fogyasztási cikkek gyártása	122	4,6 %
Egyéb	932	35,7 %

3. A munkaadó jellege:

Magánipar	1801	68,0 %
Államosított iparvállalat	224	8,3 %
Egyetem, főiskola	63	2,3 %
Egyéb iskola	160	5,9 %

Állami intézet	245	9,1 %
Ipari kutatóintézet	17	0,6 %
Véderő	30	1,1 %
Helyi hatóságok	20	0,7 %
Egyéb	99	3,7 %

3. A vállalat vagy intézet létszáma

5000 felett	474	18,1 %
1000 - 5000	942	35,9 %
100 - 1000	947	36,1 %
100 alatt	259	9,9 %

4. Munkaidejének legnagyobb részét kitöltő tevékenysége

Általános irányítás	299	11,3 %
Műszaki vezetés	648	24,6 %
Kutatás	134	5,1 %
Fejlesztés	309	11,7 %
Gyártás	150	5,7 %
Tervezés	507	19,2 %
Vizsgálat	55	2,1 %
Eladás	137	5,2 %
Karbantartás	94	3,6 %
Oktatás	167	6,3 %
Egyéb	138	5,2 %

6/a. Legutóbb mikor volt szüksége kimerítő tudományos vagy műszaki tájékoztatásra valamely meghatározott tárgykörben?

Az utóbbi héten	490	18,6 %
Az utóbbi hónapban	931	35,4 %
Az utóbbi évben	1047	39,6 %

b. Legutóbb mikor volt szüksége napi munkájához tudományos vagy műszaki információra /pl. kézikönyvekből, adatlapokból/?

Az utóbbi héten	1813	68,8 %
Az utóbbi hónapban	634	24,0 %
Az utóbbi évben	159	6,0 %

c. Legutóbb mikor volt szüksége a gépészmérnöki munkaterületen kívüleső tudományos vagy műszaki tájékoztatásra?

Az utóbbi héten	725	27,5 %
Az utóbbi hónapban	868	33,0 %
Az utóbbi évben	796	30,2 %

7. Milyen gyakran veszi igénybe a következő információforrásokat?

	A ¹	B ¹	C ¹	D ¹
Szabadalmi leírások	154	530	1392	177
Kutatási jelentések				
állami szervektől	338	1131	915	92
egyéb szervezetektől	271	971	1031	127
Tudományos és műszaki folyóiratok	1702	815	82	8
Gazdasági és kereskedelmi időszakos kiadványok	1465	846	263	11
Időszakonként megjelenő beszámolók egy-egy szakterület fejlődéséről /pl. Advances in Engineering/	711	1130	619	58
Referáló folyóiratok	418	865	1064	140
Tankönyvek, monográfiák	1093	1099	346	16
Kézikönyvek	1196	958	410	43
Gyári adatlapok	739	953	701	63
Brit szabványok	957	1012	543	39
Kongresszusi beszámolók	279	1127	1006	70
Egyéb	298	89	15	8

8. Hány tudományos vagy műszaki folyóiratot és gazdasági vagy kereskedelmi lapot néz át rendszeresen?

Ötnél kevesebbet	967	37,0 %
Öt-tíz folyóiratot és lapot	1339	51,1 %
Tiznél többet	312	11,9 %

- ^{1/}
- A: Gyakran /havonta legalább egyszer/
 - B: Alkalmilag
 - C: Nagyon ritkán
 - D: Munkahelyen nem áll rendelkezésre

Nevezze meg azokat, amelyek éppen eszébe jutnak!

A leggyakrabban megnevezett folyóiratok:

Chartered Mechanical Engineer	53	kérdőíven
Engineering	48	"
Engineer	37	"
Production Engineer	17	"
Electrical Review	12	"
Engineering Materials and Design	11	"
Machinery	11	"
Flight	8	"
Institution of Mechanical Engineers.Proceedings	8	"
Electrical Times	7	"
Royal Aeronautical Society.Journal	7	"
Mechanical Handling	7	"
Design	6	"
Electronics and Power	6	"
Engineering News	6	"
New Scientist	6	"
Control	5	"
Engineering Digest	5	"
Machine Design	5	"
Power and Works Engineering	5	"

Ezekon kívül még 7 cím fordult elő 4-4 kérdőíven,

15	"	"	"	3-3	"
33	"	"	"	2-2	"
164	"	"	"	1-1	"

A kérdőíveken megnevezett folyóiratok száma összesen 239 volt.

9. Van-e valamilyen tájékoztatási szolgálat a vállalatnál vagy intézetnél, ahol dolgozik?

Van	2372	90,0 %
Nincs	262	10,0 %

Ha van, a következők közül melyik az?

Automatikus folyóirat-körözés	1001	38,1 %
Szelektív folyóirat-körözés	1483	56,4 %
Referáló folyóiratok körözése	998	38,1 %

Egyéb		284	10,8 %
10. Van-e a vállalatnak, intézetnek könyvtára?			
Van		2115	80,0 %
Nincs		524	20,0 %
11. Megkaphatja-e a vállalatban, intézetben belül /a könyvtárból vagy munkatársaktól/			
a/ a szükséges könyveknek			
egy részét?	Igen	678	26,1 %
több mint a felét?	Igen	1918	73,9 %
b/ a szükséges tudományos vagy műszaki folyóiratoknak			
egy részét?	Igen	377	14,4 %
több mint a felét?	Igen	2232	85,6 %
c/ a szükséges gazdasági lapoknak			
egy részét?	Igen	278	10,4 %
több mint a felét?	Igen	2302	89,6 %
d/ a szükséges referáló folyóiratoknak			
egy részét?	Igen	704	29,4 %
több mint a felét?	Igen	1690	70,6 %
e/ a szükséges kutatási jelentéseknek			
egy részét?	Igen	1099	47,9 %
több mint a felét?	Igen	1199	52,1 %
12. Milyen gyakran veszi közvetlenül igénybe a következő szervezetet, hogy választ kapjon tudományos vagy műszaki kérdésekre?			
		A ¹	B ¹ C ¹
Személyes kapcsolatok		1392	1024 165
Állami szervek		216	798 1415
Kutatóintézetek		171	1238 1050
Tudományos társaságok vagy szakegyesületek		157	1101 1218

- 1/ A: Havonta legalább egyszer
 B: Alkalmilag
 C: Nagyon ritkán vagy soha

Tanácsadók	83	469	1765
Magánipar	544	1194	679
Államosított ipar	122	429	1696
Egyetemek, főiskolák	81	518	1666
Helyi hatóságok	30	195	1952
Közkönyvtárak	286	1097	1052
Saját vállalati vagy intézeti tájékoztatási szolgálat	1314	874	248
Egyéb	54	35	20

13. Részt vett-e valamilyen tudományos és műszaki tájékoztatási tanfolyamon?

Igen	314	11,8 %
Nem	2353	88,2 %

Mit gondol, hasznos volna, illetve hasznos volt ez a tanfolyam?

Igen	2047	78,6 %
Nem	557	21,4 %

B

1. Véleménye szerint milyen mértékben hasznosak a különféle rovatok azokban a tudományos vagy műszaki folyóiratokban, amelyeket rendszeresen olvas?

	Közvetlenül hasznos	Érdekes, de közvet- lenül nem hasznos	Aligha lehet hasznos
Szakmai hírek	637	1503	453
Szerkesztői kommentárok	219	1712	676
Fejlesztési irányzatok	1049	1290	243
Technikatörténet	120	1552	910
Összefoglalások eredeti cikkekről	1159	923	505
Levelezés	481	1256	827
Eredeti kutatásról szóló cikkek	815	767	975
Hirdetések	1550	601	459

Üzemeltetésről szóló cikkek	1411	833	306
Anyagokról szóló cikkek	1613	682	273
Új létesítmények, beren- dezések, gépek	1846	567	187
Oktatás, továbbképzés	727	1236	526
Álláshirdetések	658	883	994
Egyéb	116	10	5

2. Az elolvasott vagy átfutott tudományos és műszaki folyóiratcikkek hány százalékát tartja értékesnek?

a/ Alig ér valamit

5 %-nál kevesebb	523	19,9 %
5-20 %	1389	52,8 %
20 %-nál több	719	27,3 %

b/ Igen értékes

5 %-nál kevesebb	1960	76,0 %
5-20 %	529	20,4 %
20 %-nál több	93	3,6 %

3. Hány referáló folyóiratot néz át rendszeresen?

Egyet sem	1394	53,0 %
Legfeljebb hármat	1178	44,6 %
Háromnál többet	67	2,4 %

4. Amennyiben rendszeresen átnéz referáló folyóiratokat, milyen gyakran talál bennük közvetlenül hasznosítható adatot?

Hetenként legalább egyszer	120	8,3 %
Havonta egyszer	434	30,0 %
Több havonta egyszer	489	33,8 %
Hat hónapnál hosszabb idő alatt talán egyszer	404	27,9 %

5. Van olyan terület, amelyen érdemesnek tartaná egy szemle-folyóirat kiadását?

Igen	513	22,5 %
Nem	1772	77,5 %

Ha igen, melyik az?

Generátorok	22 kérdőíven
Vezetés	21 "
Automatizálás	19 "
Tervezés	17 "
Gépjárművek	11 "
Anyagok	10 "
Feszültségvizsgálat	9 "

6. Nyújtanak-e megfelelő segítséget a könyvek jelenlegi munkakörének betöltéséhez?

Igen	1734	66,8 %
Nem	859	33,2 %

7. Hasznára volna Önnek, ha a következő kiadványokból több jelenne meg?

	Igen	Nem
Gyári adatlapok	1430	904
Kézikönyvek konstruktőröknek	1469	891
Szakirodalmi szemle	1208	1046
Egyéb	173	162

8. Saját napi munkájában milyen forrásból kapja a legtöbb információt?

	A ¹	B ¹	C ¹	D ¹	E ¹
Gyártmányokról	592	20	205	925	597
Műszaki tökéletesítésekről, technológiai fogásokról	551	178	869	801	173
Új műszaki ötletekről	419	82	1053	803	218

9. Milyen gyakran talál utalást olyan cikkekre, amelyet értékesnek gondol, de amelyet soha sem fog elolvasni, mert nem ismeri a nyelvét?

Havonta egyszer	218	8,5 %
-----------------	-----	-------

- I/
- A: Élőszóban
 - B: Könyvekből
 - C: Tudományos folyóiratokból
 - D: Gazdasági vagy kereskedelmi folyóiratokból, napilapokból
 - E: Hirdetésekből, prospektusokból

Évente egyszer	595	23,3 %
Nagyon ritkán	1470	68,2 %

10. Ismer olyan tervezői segédleteket, adattáblázatokat, brosurákat vagy könyveket /VDI-Richtlinien stb./, amelyek idegen nyelven jelentek meg és amelyeket jól hasznosíthatna?

Igen	142	5,5 %
Nem	2428	94,5 %

§§§

I R O D A L O M

1. Terminologicsen recsnik po naucna informacija. - A tudományos tájékoztatás értelmező szótára. /Red. Csavradov, Sz.; Barta, G. etc./ Moszkva, 1966. 506, /2/ p.
2. WOOD, D.N. - HAMILTON, D.R.L.: The information requirements of mechanical engineers. Report of a recent survey. [London], Library Association, 1967. 35 p.
3. WOOD, D.N.: Where mechanical engineers get their technical information. = The Chartered Mechanical Engineer, 14.k. 5.sz. 1967. p.212-215., 220.

—
0
—

SZABÓ, Gy.: Information demand of mechanical engineers

The information centres must have a firm knowledge of the demand on the market of information services, they have to know what is of interest to the experts engaged in different theoretical or practical fields and when, further where they have to turn to receive information. These questions can be answered more or less precisely by studying continuously and carefully the situation in research and development, industry and economy, by processing the available data on the demand of information and by surveys based on questionnaires.

In 1966 the Library Association, London, organized a survey to explore the present state of information, supply to and the information demand of mechanical engineers. According to the findings of the survey the most popular information sources among mechanical engineers are documents presenting data which are easy to grasp and overlook, descriptions of new equipments and processes, trade catalogues and similar advertisements. Oral communication plays an important role, while patent specifications and conference reports are of surprisingly little importance. The British mechanical engineer is very rarely utilizing external information services, relying mainly on the information unit in his own firm and - like his colleagues in the United States - is reading almost exclusively literature in English.

The results of the survey might be generalized only to some extent for other countries. A similar survey would be very useful for Hungary, because we still do not know fairly the information demand in our country, neither in general nor according to the different special subject fields. A systematical analysis of the utilization of existing services and carefully organized surveys could render considerable help.

" "

САБО, Дь.: Информационные потребности инженеров-механиков

Информационные институты должны быть в курсе потребностей рынка информационных услуг, должны знать чем интересуются в данное время и в каких внешних информациях нуждаются теоретики- и практики-специалисты разных областей. На эти вопросы можно дать ответы в случае регулярного наблюдения за развитием экономической жизни, обработкой статистики информационных запросов и путем анкетного опроса.

Английская библиотечная ассоциация Library Association в 1966 году провела анкетный опрос, чтобы ознакомиться с информационными проблемами инженеров-механиков и их запросами. Полученные результаты свидетельствуют о том, что в круге инженеров-механиков весьма популярны легко обозримые сообщения, содержащие

конкретные данные и особенно популярны описания новых видов оборудования и технологии, проспекты и рекламы. Важную роль играют устные сообщения, но бросается в глаза небрежное отношение к изданиям конгрессов и патентам. Английский инженер-механик редко пользуется внешней информационной услугой, т.е. обращается в первую очередь к информационному отделу своего места работы и - как его американский коллега - читает чуть не исключительно специальную литературу, опубликованную на английском языке.

Хотя эти выводы отчасти можно обобщить, все же и в Венгрии необходимо провести сходный анкетный опрос т.к. отечественные информационные запросы не обобщены, не по специальным областям не выяснены. Помогли бы информационным институтам систематический анализ использования имеющихся информационных услуг, а также добросовестно организованный и периодически повторяющийся опрос.

»88«

SZABÓ, Gy.: Die Informationsansprüche der Maschineningenieure

Die Informationszentren müssen die Nachfrage auf dem Informationsmarkt gut kennen und ausserdem wissen, wofür sich die Fachleute der verschiedenen Wissensgebiete interessieren und worin sie auf Information angewiesen sind. Diese Fragen können einerseits durch ständige Beobachtung der Entwicklung der Wissenschaft und der Forschung, der Industrie und des Wirtschaftslebens, andererseits durch statistische Erfassung der Nachfrage für Information und durch Umfragen mittels oder ohne Fragebogen mehr oder weniger verlässlich und ausführlich beantwortet werden.

Die Library Association, London, hat in 1966 eine Umfrage mittels Fragebogen zur Ermessung des Informationsstandes und der Informationsnachfrage von Maschineningenieuren durchgeführt. Als Resultat ergab sich, dass die meistbenutzten Publikationen die leicht übersichtliche und konkrete Daten enthaltenden Veröffentlichungen, die Beschreibungen neuer Einrichtungen und Verfahren, die Firmenliteratur und die Anzeigen waren. Mündliche Mitteilungen spielen eine wichtige Rolle, jedoch werden Patentschriften und Kongress-Literatur auffällig vernachlässigt. Der englische Maschineningenieur nimmt externe Informationsdienste nur selten in Anspruch, benützt zur Beschaffung von Information hauptsächlich die Informationsstelle seines Betriebes oder Instituts, und vergnügt sich - ähnlich seinen Kollegen in den Vereinigten Staaten - beinahe ausschliesslich mit Fachliteratur in englischer Sprache.

Diese Feststellungen können nur beschränkt auf andere Länder verallgemeinert werden. Es wäre notwendig ähnliche Umfragen auch in Ungarn durchzuführen, da wir die einheimische Nachfrage an Information weder im allgemeinen, noch in den einzelnen Fachgebieten genügend kennen. Die regelmässige Analyse der Inanspruchnahme der gegenwärtigen Informationsdienste, sorgfältig organisierte und systematisch wiederholte Umfragen könnten für die Versorgung mit Information grosse Hilfe leisten.

mMm